

FOKUS:CYPERN

Den här utställningen är ett porträtt av Sveriges deltagande i den fredsbevarande insatsen på Cypern, UNFICYP.

Syftet med utställningen är att ge en bild av Sveriges deltagande i UNFICYP och att lyfta fram veteranernas röster ur Fredsarkivet. Målsättningen med utställningen är att fördjupa den allmänna förståelsen av Cyperninsatsen samt att ge en inblick i svenska utlandstjänstgörandes erfarenheter.

UNFICYP är fortfarande en pågående insats och Sverige bidrar alltjämt, även efter de att de stora truppbidragen avslutades 1993. Materialet i Fredsarkivets samlingar är dock i huvudsak från tiden före 1993 och utställningen skall därför bara ses som en bild av många gällande svenskt bidrag till långsiktig fred, säkerhet och utveckling på Cypern.

Ett tack till alla de som tjänstgjort i UNFICYP och ett särskilt tack till de som bidragit med material till utställningen.

FOKUS:CYPERN

Syftet med utställningen är att ge en alternativ bild av Sveriges deltagande i UNFICYP och att lyfta fram veteranernas röster. Målsättningen med utställningen är att fördjupa den allmänna förståelsen av Cyperninsatsen samt att ge en inblick i svenska soldaters erfarenheter under de 29 år som den varade.

Min tanke med bilderna i utställningen har varit att de var och en ska ge olika perspektiv på livet under insats, under olika tidpunkter. Bilderna i utställningen är bara ett axplock av materialet i Fredsarkivet men jag valde ut just dessa 11 bilder eftersom jag tycker att de representerar många av de övergripande narrativ som finns från Cyperninsatsen. Bilderna är inte artificiellt uppställda och istället uppfattar jag att de fångar ett ögonblick i en verklig händelse och förmedlar en känsla av närvaro och genuinitet. Förhoppningsvis kan de bidra till att skapa en känsla av personlig förståelse för fotografen samt det avporträtterade människorna och miljöerna.

Utställningen är en del av de uppgifter jag har utfört inom ramen för min praktik vid Fredsarkivet, Folke Bernadotteakademin under vårterminen 2020. Under praktiken har min övergripande arbetsuppgift varit att inventera arkivets bestånd av myndighetsdokumentation och personarkiv från svenskt deltagande i insatsen på Cypern. Under min praktikperiod har jag identifierat och studerat cirka 35 personarkiv, innehållande bland annat fotoalbum, diabilder, brevkorrespondens och dagböcker.

Sofia Tyrberg, praktikant (text&bildurval)

Mattias Wandler, intendent (utställningsansvarig)

Fredsarkivet vid FBA - Myndigheten för fred, säkerhet och utveckling

Kontakt: fredsarkivet@fba.se

<https://fredsarkivet.se>

FOTO: ARNE JÖNSSON 1964

TÄLTEN I KTIMA

I december 1963 utbryter krig på Cypern efter år av ökade spänningar mellan grekcyprioter och turkcyprioter. Den tändande gnistan är en poliskontroll utanför Nicosia där två turkcypriotiska passagerare omkommer och en grekcypriotisk polis blir allvarligt skadad. Situationen eskalerar och inom några dagar har hundratals dödats och tusentals skadats. Konflikten sprider sig över hela ön och den forna kolonialmakten Storbritannien skickar ner en stor militär styrka. Kort efter årsskiftet 1963/1964 tas konflikten upp i FN:s säkerhetsråd som erkänner den grekcypriotiska regeringen som legitim men beslutar också om en internationell fredsbevarande styrka. Kort därefter bildas UNFICYP och redan i april samma år skickar Sverige sina första FN-soldater till Cypern.

I dagböcker och i brev från soldater ur den svenska bataljonen kan vi ibland läsa om hur maten vissa dagar kunde ta slut när de var ute på uppdrag. Vid sådana tillfällen delade ofta lokalbefolkningen med sig av vad de hade. På bilden ser vi cypriotiska bönder som delar sin mat med svenska FN-soldater på en åker.

Under den första tiden på Cypern var den svenska FN-kontingenten placerad i det bergiga området Paphos på öns östra sida. Under den perioden bodde svenskarna i tält och fick förnödenheter av den engelska flygbasen som låg i närheten. På bilden ser vi tre svenska soldater utanför sitt tält i Ktima.

FOTO: ARNE JÖNSSON, 1964

DEN CYPRIOTISKA SOLEN

Efter sommaren i Paphos ertappades två svenska soldater med att smuggla vapen till den turkcypriotiska sidan. Incidenten skakade den svenska FN-styrkan och ledde till att båda parterna i området tappade förtroendet för den svenska bataljonen. Som resultat av förtroendekrisen fick hela den svenska styrkan byta plats med den irländska bataljonen, i Famagusta, på andra sidan ön. I Famagusta blev sedan svenskarna kvar fram till 1978 då man av organisatoriska skäl bytte till distriktet Larnaca/Nicosia.

Användandet av Karosseripansarbilar, eller "de vita elefanterna" som de också kallades, var omtvistat. FN:s säkerhetsråd ansåg att det var provocerande att använda pansrade fordon i ett fredsbevarande uppdrag. Den förste svenske bataljonschefen, Överste Jonas Waern, med erfarenheter från Kongo, insisterade dock på användandet av KP-bilarna på Cypern. På bilden ser vi tre svenska FN-soldaterna som tar en paus i arbetet och lutar sig mot sin KP-bil. De kisar mot solen och äter jordgubbar som de antagligen köpt av lokalbefolkningen.

Den Cypriotiska solen visade sig vara bra mycket starkare än man var van vid från Sverige. Den ljusa svenska huden manifesterade ofta detta tydligt, vilket också föranledde att nyanlända svenskar ofta kallades för "pinky" av de som redan hade tillbringat en tid på ön. Här ser vi en svensk civilpolis på uppdrag i Paphos med solskydd på näsa och ögonbryn.

FOTO: ÅKE OLSSON, 1964

MITT I KORSELDEN

Cyperninsatsen hade något missvisande ett rykte om sig som "semesterbataljonen". Det var visserligen sant att insatsen hade lugnare perioder men stundtals var konflikten intensiv och vid flera tidpunkter hamnade svenska soldater mitt i korselden. Särskilt intensivt blev det bland annat under 1967 och under den turkiska invasionen 1974 men även mindre, men återkommande, incidenter underströk vikten av en kontinuerlig fredsbevarande närvaro. Fram till invasionen 1974 var både turk- och grekcypriotiska byar och städer utspridda över ön. Både polis och militär arbetade nära lokalbefolkningen där de två etniciteterna ofta delade samma närmiljö. Konflikter var dock vanliga mellan byarna och FN blev ofta inkopplade för att medla lokalt mellan parterna

Vid ett tillfälle kontaktades den svenska civilpolisen, SWEDCIVPOL, efter att en grekcypriotisk kvinna och hennes getflock hade försvunnit. Det visade sig att kvinnan och getterna hade kidnappats av en grannby och anledningen till kidnappningen misstänktes vara en ekonomisk tvist, där getterna varit tänkta att hållas som lösen. På bilden ser vi en cypriotisk pojke som tittar in i kameran medans byborna diskuterar med FN-soldater i bakgrunden.

Med invasionen 1974 följde tvångsflyttning. Grekcyprioter tvingades söder ut och turkcyprioterna fick fly norrut. FN fick sätta upp tältläger för att hjälpa hemlösa flyktingar. Den geografiska uppdelningen på ön kvarstår än idag och hindrar fortfarande många från att återvända till de platser de ursprungligen kommer från. På bilden ser vi ett grekcypriotiskt tältläger söder om buffertzonen.

PÅ POST FÖR FREDEN

Det första fredsavtalet efter kriget 1974 slöts i Genève den 23e juli, bara några veckor efter det att den turkiska styrkan landstigit på Cypren. Anhängare av den grekiska militärjuntan som hade gjort statskupp strax innan landstigningen lämnade under förhandlingarna över makten till folket. Man nådde inte en överenskommelse om vapenstillestånd förrän i augusti 1974. Då hade Turkiet annekterat den norra delen av ön, vilken motsvarade 36 procent av öns totala territorium. FN-insatsen fortsatte sitt arbete, nu med en stark känsla om vikten av deras arbete.

Ett mycket vanligt förfarande var att upprätta mer eller mindre permanenta observationsplatser, förkortat OP, på olika positioner för att på så sätt hålla omgivningen under uppsikt och på ett tidigt stadium upptäcka eventuella tecken på uppblussande konflikt. På bilden ser vi en svensk soldat på OP som blickar ut över havet, där man året innan hade kunnat se turkiska styrkor närma sig vid horisonten och för att sedan landstiga.

Efter krisen 1974, återvände lugnet till Cypern. Trots detta var FN-soldaterna naturligtvis beredda på alla eventualiteter. De behöll hög beredskap och fortsatte sitt fredsbevarande uppdrag. Denna tid präglades av misslyckade fredsförhandlingar och mindre våldsamma incidenter som bemöttes av bland annat den svenska FN-kontingenten. På bilden ser vi en svensk pluton patrullera i bergen.

FOTO: LARS GUSTAFSSON, 1984

PIONJÄRERNA

Flera veteraner återger sin tid på Cypern som en intensiv och livsförändrande upplevelse. Flera av de som åkte hade aldrig tidigare varit utomlands, men även för den bereste var äventyret och gemenskapen någonting väldigt speciellt. Sveriges deltagande på Cypern utmärker sig på flera sätt. Det är Sveriges hittills längsta deltagande i en enskild internationell insats, det är den första insatsen som involverade polisens utlandsstyrka och det är den första insatsen där kvinnor hade rätt att delta i militära befattningar. Insatsen speglar utvecklingen i samhället som skedde under sextio, sjuttio och åttio talet men speglar även utvecklingen som har skett inom ramen för fredsbevarande insatser över tid.

1978 beslutade den svenska riksdagen att göra det möjligt att anställa kvinnor som befäl i Försvarsmakten. Från bataljon 75C, på Cypern från november 1979 till april 1980, var det sålunda möjligt även för kvinnor att tjänstgöra om än endast i ickestridande befattningar så som stabstjänst, sambandstjänst och sjukvårdstjänst. Den kvinnliga närvaron upplevs först som uppseendeväckande och ledde till flera press- och studiebesök från utomstående vilket störde bataljonens verksamhet. På bilden ser vi en kvinnlig sambandsofficer från bataljon 84C på Camp Victoria i Larnaca.

Revelj med hissande av svenska flaggan på vid Camp Carl Gustaf i Famagusta. Det var denna camp som under längst tid var huvudcamp för den svenska FN-kontingenten, från 1964 till 1978. När bataljon 28C anlände till Famagusta etablerades Camp Carl Gustav strax utanför stadsmuren i Famagusta. Campen namngavs efter dåvarande bataljonschefen Carl Gustaf Ståhl och alltså inte, som man lätt kan tro, efter dåvarande kronprins Carl Gustaf.

NÄR MOR BLIR SJUK

Som utsänd till annat land uppkommer inte sällan en maktlöshet inför det som händer familj och vänner i Sverige. Om detta vittnar brev och dagböcker som finns i Fredsarkivet. Det som angår en mest blir plötsligt långt borta, både bildligt och bokstavligt och därmed utom kontroll. Om man dessutom upplever att man inte får all information om vad som händer där hemma så blir maktlösheten och oron ännu större, samtidigt som den för den utsände så viktiga känslan av delaktighet blir allt mindre.

Christer Thagesson deltog hösten 1975 i bataljon 57C på Cypern. Han visste att hans mor var sjuk i cancer, men inte att slutet närmade sig snabbt. Hans mor hade uttryckt en önskan om att Christer inte skulle få veta allvaret för att inte oroa honom. Tack vare att hans bror Leif och flickvän Helene till slut valde att berätta för Christer så var han åtminstone lite förberedd när telegrammet kom den 4 oktober 1975.

I början av september 1975 får Christer två brev, ett från Helene och ett från Leif. Bägge breven berättar samma sak - modern har inte långt kvar.

Som anhörig till en utsänd är det ett mycket svårt beslut att inte berätta för den utsände. Skall man, som i det här fallet, ta hänsyn till den sjukdomsdrabbade eller den utsändes vilja att få veta? Helene och Leif gjorde till slut valet att berätta för Christer, men också be honom om att inte berätta för sin mamma vad han vet. Trots det fortsätter Christer och hans mamma att skriva till varandra. De sista raderna han får från sin mor är ett vykort daterat den 22/9 1975.

Solna 3 ~~xxx~~ sept 75

Hej Christer.

Hoppas du mår bra, det gör vi. Vädret är rena sommarväder, C, a 25 grader och solen skiner.

Jag skall fatta mig kort som vanligt, men är inte på brevskrivarhumör, så det kanske blir kortare ändå.

Din förstärkare gick fint att hämta, Jensen fick ut den och jag tog hem den så den står här. Jag skall till Jkpg i dagarna, så ev. tar jag den på tåget och lämnar den hos mamma eller att Helene tar hand om den. Kan hälsa från henne, jag har nyss pratat med henne och fått din adress. Det är en rar tös du har, håll hårt i henne.

Nu kommer jag till mitt egentliga ärende och det är inte så lustigt, tyvärr. Men jag vill att du skall veta, och det handlar om mor. Att hon är dålig vet du ju, men tyvärr så sjunger det nog på sista versen. Jag har vetat det länge eftersom jag hållit kontakt med hennes doktor, så jag har vant mig vid tanken. Hon är ju inte den första, och inte den sista, och förr eller senare så skall det ju drabba även oss, så man får ta det förståndigt. Men hjälper ingen med att gräva ner sig, allra minst sig själv, så ta det som en man som man säger.

Hob var ju uppe hos oss 10 dagar och det var ju jättefint att ha henne hos sig speciellt när man vet att det förmodligen, eller säkert, var sista gången hon kunde göra en sån resa. Det sitter nu i magen, lever och sist men inte minst i grovtarmen, som är så illa angripen att det tom var försent att ge henne en "dosa" på magen, som du kanske har hört talas om. Nu kan hon inte behålla något hon äter eller dricker, det åker upp eller rinner ur henne. Så idag åkte hon med Helenes hjälp självmant upp till sjukhuset och la in sig för att få dropp och tillsyn. Hon är nager som en skrika och har mycket värk som hon får narkotika för. Självt är hon mycket medveten om dagarna som räknas. Hon visste inte att jag är så insatt i det hela som jag är, utan bad Helene att ringa mig som idag och berätta alltihopa. Hon är mycket stark väran mamma hon har tåligt burit detta själv, det är alltså bara vi som vet här uppe, Helene och så nu du. Men ATT DU VET SKALL DU INTE LÅTSAS OM, det är mammas vilja att du och andra skall veta så lite såom möjligt så länge det går.

Nu vet du, så att det inte kommer som en chock, när det kommer. När, vet ingen, det kan gå fort, men det kan också ta månader. Så det är inte vår mening att locka hem dig, du lika lite som någon annan kan göra något, men du har ju valfrihet i alla riktningar. Men jag vet att mamma uppskattar din brev, så gäddja henne med det kan du göra.

Ju mycket mer är inte att tillägga. Livet måste springa vidare och vi med det, och detta inget alls originellt, skulle bara unna mor ett par år till. 54 är så lite, och det är mest det som känns svårt. Men det är inte vi som bestämmer sånt, tyvärr och kanske gud ske lov.

Du får må så gott, och tat lugnt. Det gör jag och det är precis vad man bör tror jag.
Många hälsningar från oss.

Rif

VVVVV US
006WSH 023
STOCKHOLM TELEPHONED FROM SOLNA 23/21 4 1538
PTE 392 THAGESSON 1 COMP 2 PLATOON
SWEDISH FN-BATTALION 57/C
FAMAGUSTA

MOR LAEMNAT OSS HASTIGT IDAG DEN 4 OKTOBER
HAELSNINGAR LEIF

COL 392 1 2 57/C 4

KKKKKKK

Lasarettet 22/9-75
Jönköping

Min Älskade Pojke
Tack för brev, skulle
skicka svar på det men
du får en liten tykal-
nålsming i stället, det
är så mycket att du
ser att jag glömt bort
något. Vad skall
att du snart är hemma
hos oss igen. är mor
rigg skall jag stå på
Arlanda när du kommer
Får jag skall ändå svara
och hälsa om vilt
2245
klanger kram o nålsming från Mor

75
Sverige
JONKÖPING
23 75
* AV 6 B *

392 Thagesson
1 komp. 2 plus
Sv. FN-Bat Cypern
20505 Malinö

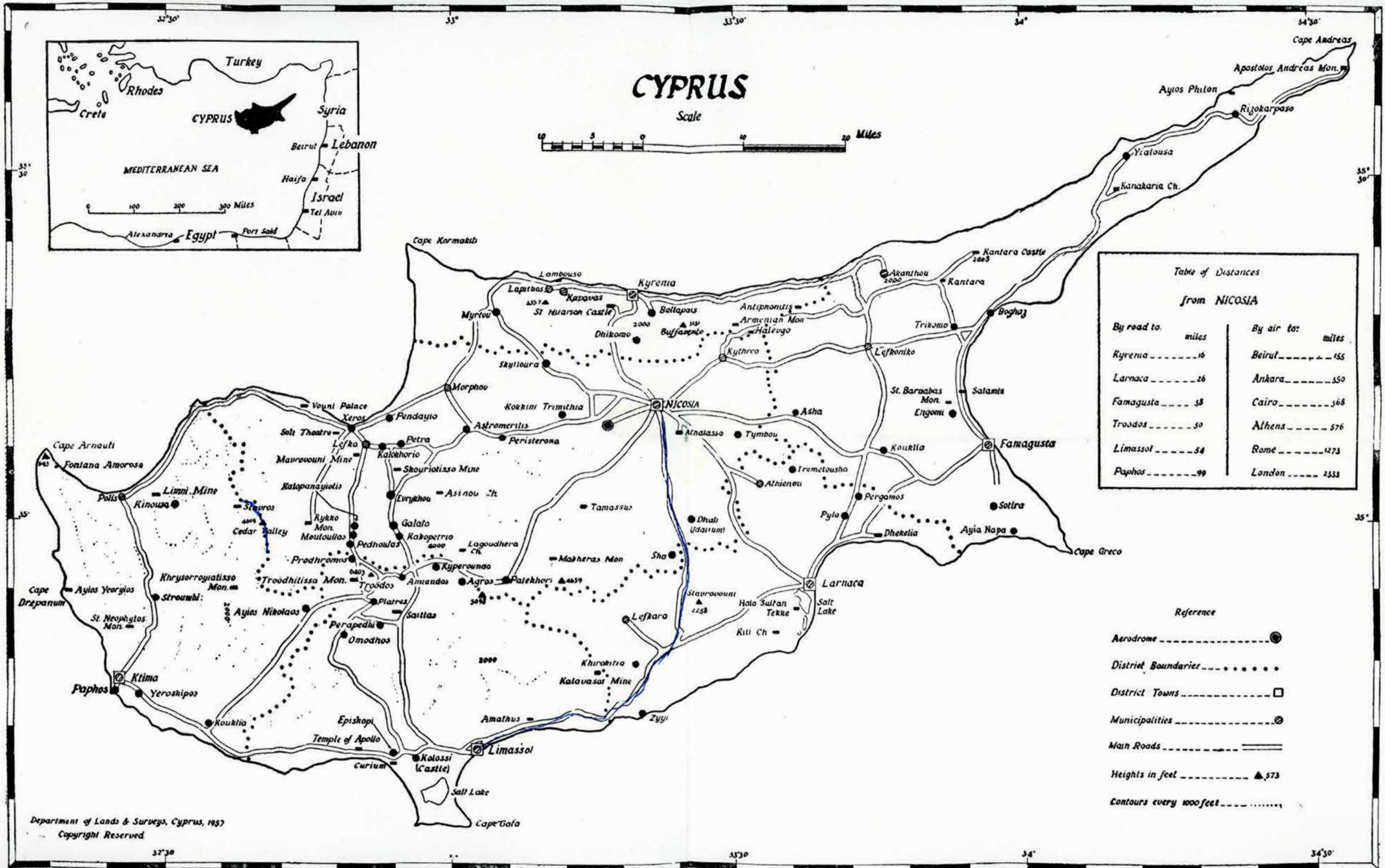

FÖRSVARSMAKTEN

FBA

The Peace Archives

FÖRSVARSMAKTEN

FBA

The Peace Archives

CYpressen

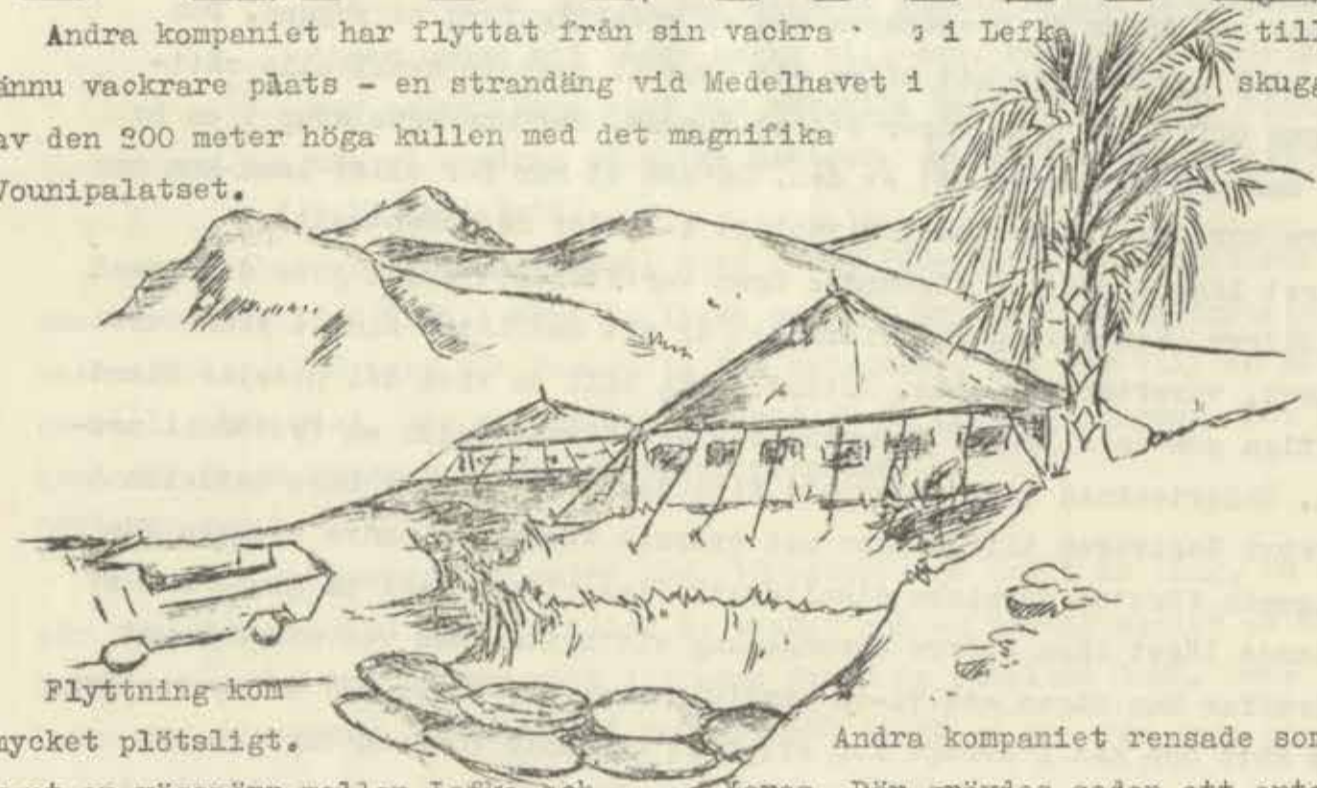
FN-DAT XXIV C

1/5.1984

Nr 2

FLYTTNING

Andra kompaniet har flyttat från sin vackra plats i Lefka till en ännu vackrare plats - en strandäng vid Medelhavet i skuggan av den 200 meter höga kullen med det magnifika Vounipalatset.

Flyttning kom mycket plötsligt.

Andra kompaniet rensade som be-

kant en vägspärr mellan Lefka och Xeros. Där grävdes sedan ett antal hål i vägbanan som försvärade framkomligheten för de svenska fordonen. Överste Waern gav order om att turkocyprioter skulle fylla igen dessa hål - om inte skulle kompaniet lämna Lefka. Ordern efterlyddes inte och kompaniet började sin omgruppering.

Men inte omedelbart.

Det lämnades en liten tidfrist, natten mellan 28 och 29 april. Den natten tillbringade kompaniets män under bar himmel. Man samlades kring ett bål, tog fram två dragspel och två gitarren och spelade och sjöng så det stod härliga till.

forts på sid 10

Cypressen

MARS 1986 87 C

Nr 4

FÖRSVARSMAKTEN

FBA
Fredarkivet

FOTO: STIG-BJÖRN SUNDELL

SVARSMAKTEN

The Peace Archives

GOD JUL

STIG BJÖRN SUNDELL

FÖRSVARSMAKTEN

FBA

The Peace Archives